

energy infrastructure in comparison with the former Soviet states. The energy-intensive and relatively powerful industrial sector consumes only a quarter of the energy resources consumed by EU countries due to its energy efficiency. Post-Soviet countries, although they consume less energy per capita, spend much more energy for own production of goods and services due to outdated transport infrastructure, poor green and renewable energy sources developing and transport, which significantly exceeds carbon dioxide and carbon monoxide emissions to the environment, therefore needs more fuel compared to transportation of developed European countries.

The consistent patterns of primary energy consumption and its use by European states are revealed. Trends of reducing of energy use and energy efficiency in the European countries have been analysed and considered.

Energy efficiency of European countries through the quality of life index of the population, which takes into account the purchasing power index, the subsistence minimum, environmental pollution, the climate component, housing prices relative to income of the population, time spent in traffic jams is analysed.

Keywords: energy, energy efficiency, energy market, energy-fuel resources, GDP, quality of life.

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2018.70.26>

УДК 338.43:339.35:339.56:631.35

О. Карпенко, студ.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ ДЛЯ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Проаналізовано тенденції розвитку сільськогосподарського машинобудування. Особливу увагу приділено аналізу особливостей розвитку виробництва сільськогосподарської техніки для зернового господарства та відображено тенденції зміни в сучасному стані галузі. Установлено, що сільськогосподарське машинобудування України поступово почало відроджуватись. Отримані результати аналізу розвитку виробництва сільськогосподарської техніки для зернового господарства дозволили дійти висновку, що саме інвестиційні ресурси зможуть вивести сільськогосподарське машинобудування, а саме виробництво техніки для зернового господарства, із кризи. Оцінено обсяг імпорту сільськогосподарської продукції. Важливе місце в аналітичному дослідженні займає оцінка забезпеченості технікою зернового господарства. Сформульовані основні завдання підприємств із виробництва сільськогосподарської техніки для зернової галузі.

Ключові слова: сільське господарство, сільськогосподарська техніка, зерновий комплекс, зернозбиральна техніка.

Актуальність теми. Аграрна галузь для України завжди була однією з пріоритетних сфер як зовнішньоекономічного, так і внутрішньоекономічного розвитку країни. Майже в усіх країнах світу тепер акцентують увагу саме на розвитку агропромислового комплексу, тому що проблема забезпеченості населення планети продовольством стає надзвичайно актуальною. Україна в цьому напрямі має великі перспективи. Однак вони базуються передусім на дуже високій родючості ґрунту, що має наша держава. Україна має сприятливі погодні-кліматичні умови та історично успадкований досвід населення нашої країни виробляти продовольство, працювати на землі. Завдяки цим чинникам Україна споконвіку називалася світовою житницею. Зернопродуктовий комплекс – один із найбільших і найважливіших у всьому АПК України. Він є важливою складовою частиною сільськогосподарського комплексу. Розвиток зернового господарства не тільки забезпечує населення зернопродуктами, а ще і здатний стабілізувати соціально-економічну ситуацію в країні. За весь період розвитку суспільства на теренах нашої держави приділялось багато уваги підвищенню врожайності зерна. Досягти збільшення валових зборів зерна можна також завдяки вдосконаленню знарядь праці. Саме тому розвиток сільськогосподарської машинобудівної галузі можна вважати найбільш тривалим з усіх відомих нам сфер машинобудування [2], адже виробництво техніки для зернопродуктового комплексу є одним з важливих складових зернового господарства в цілому. Машинобудівні підприємства для зернопродуктового комплексу розміщені в головних зернових районах. Розвиток виробництва техніки зернопродуктового комплексу в Україні після обрання нею незалежності зазнав значних змін, дуже гостро постала проблема виробництва деяких видів техніки зернового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку сільськогосподарського машинобудуван-

ня України присвячені роботи І. О. Анненкова. В. М. Антощенков розглядав сучасний стан і тенденції забезпечення ринку сільськогосподарською технікою для підприємств АПК України, М. П. Войнаренко досліджував практичні засади інвестування підприємств сільськогосподарського машинобудування. Дослідженнями питань розвитку регіонального сільськогосподарського машинобудування в Україні займалася Л. А. Горошкова. Оскільки Україна має великий потенціал агропромислового комплексу, то питання збільшення масштабів виробництва сільськогосподарського машинобудування є дуже актуальним на сьогодні. К. А. Лебедев розглядав актуальні економічні питання, що стосуються матеріально-технічної бази в зернопродуктовому підкомплексі. Проблемами функціонування підприємств машинобудування для агропромислового комплексу займався І. Б. Хома. Однак питання розвитку виробництва сільськогосподарської техніки для зернового господарства в Україні потребують подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Україна має великий потенціал у машинобудуванні для агропромислового комплексу майже всіх технічних засобів з вирощення, збирання, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції. Проте на сьогодні технічне устаткування сільського господарства перебуває не в кращому стані.

Підприємства агропромислового комплексу оснащені сільськогосподарським обладнанням на 45–58 % від технологічної необхідності, понад 90 % яких через зношеність потребують заміни. У більшості регіонів України ступінь забезпечення сільськогосподарською технікою нижчий від необхідного, а обсяги щорічного списання перевершують темпи оновлення техніки [2].

До складу агропромислового комплексу разом з іншими важливими галузями зернового господарства входять також підприємства сільськогосподарського машинобудування, що виготовляють комбайни, сівалки, жнивarki, трактори тощо.

Ця галузь з'явилась у XIX ст. і завжди була зорієнтована на райони виробництва сільськогосподарської продукції. Ще за часів перебування України у складі СРСР вважалося, що УРСР є житницею всього Радянського Союзу, оскільки вона на своїх чорноземах виробляла до 40 % сільгосппродукції СРСР [8]. Саме тому сільськогосподарське машинобудування тяжіє до споживчого фактора розміщення та має зональну спеціалізацію сільського господарства.

В Україні, де розвинуто зернове господарство (виращування пшениці, кукурудзи), завжди існувала потреба у складній сільськогосподарській техніці, комбайнах відповідного профілю.

На ниві сільськогосподарського машинобудування в Україні працює 129 спеціалізованих підприємств і конструкторських бюро. До того ж до виробництва аграрної техніки залучено понад 40 підприємств військово-промислового комплексу, у тому числі Державне конструкторське бюро "Південне", державне підприємство "Завод імені Малишева", виробниче об'єднання "Південний машинобудівний завод". Загалом технічні засоби, вузли, агрегати й запасні частини до них виготовляють близько 360 підприємств.

Найбільшим центром виробництва комбайнів в Україні є Херсон. Протягом тривалої історії "Херсонський машинобудівний завод" є єдиним у країні підприємством, що спеціалізується на виробництві складної сільськогосподарської техніки. На полях України працюють зернозбиральні комбайни "Славутич" його виробництва та їх модернізована версія "Скіф", а також жатки для збору кукурудзи та соняшника. Підприємства, що спеціалізуються на виробництві зернозбиральних комбайнів: ДП "Завод імені В. О. Малишева", концерн "ЛАН", ВАТ "Акціонерна компанія АДВІС". Частина техніки йде на експорт до країн Європи.

Також в Україні склалися спеціалізовані підприємства для виготовлення простих сільськогосподарських машин: землеобробних (плугів, культиваторів), сівалок, навантажувачів, причепів, а також обладнання для кормовиробництва і тваринництва. Це такі маловідомі молоді підприємства: "Лозівські машини", Elvorti, Лідіус, Шепетівський завод культиваторів, Апостолагагромаш. Компанія "Вишевичі-Агротехніка", що зосереджується не тільки на внутрішньому ринку, а відправляє свою продукцію до Польщі, Молдови та країн Балтії. Крім нової продукції, вони пропонують і відновлену, що вже використовувалась, з річною гарантією. Компанія "Тодак" займається виробництвом сівалок точного висіву. Окрім сівалок, київська компанія займається випуском складського обладнання. Також виробництвом сівалок, культиваторів і плугів займається компанія з Кропивницького "Ремсинтез". Жатки, косарки, навантажувачі та візки виготовляють у Бердянську на підприємстві "Бердянські жатки". Окрім безпосередньо "Бердянських жаток", виробництвом такої продукції займається ще й КБ "Альфа". На випуску жаток зосереджена і фірма "Maans", яка входить до групи компаній "Автоленд". Підприємство з Рівненщини пропонує жатки для сої та соняшника, а також візки для їх перевезення [5].

Тракторобудування в Україні орієнтується переважно на чинник споживача. Базовими підприємствами з виробництва тракторів різних класів є ВАТ "Харківський тракторний завод", ВО "Південний машинобудівний

завод", ВАТ "Одеський завод сільськогосподарського машинобудування".

Найбільшим центром, що виробляє трактори і тракторні агрегати, є Харків, який перебуває в тісних виробничих зв'язках не тільки із заводами Харкова (тракторні двигуни, тракторні самохідні шасі), а й із підприємствами Харківської промислової агломерації (Лозова, Дергачі). У Харківській обл. виробляють деталі та вузли для тракторів. Їх складання відбувається на Харківському тракторному заводі (ХТЗ) – найбільшому в країні підприємстві з виробництва гусеничних і колісних сільськогосподарських тракторів загального призначення різної потужності, які поєднуються з більш ніж 250 найменуваннями сільськогосподарських машин і знарядь. В останні десятиліття освоєно виробництво орнопросапних тракторів, призначених для обробки та збирання кукурудзи, соняшника та інших культур.

У 2015 р. ХТЗ випустив партію з 10 електротракторів. Потужність електротрактора уможливує рух причепів масою до 2 т зі швидкістю 40 км/год. ХТЗ перебуває у приватній власності. Значна частина техніки йде на експорт.

Є також інші міста держави з центрами тракторобудування: Київ – тракторний завод ВТО "Укравтозапчастина", Мелітополь – ВАТ "Мелітопольський завод тракторних гідроагрегатів" і Кропивницький – Кіровоградський завод тракторних гідроагрегатів (тракторні гідроагрегати), Вінниця – Вінницький завод тракторних агрегатів (тракторні агрегати) [10].

У Дніпрі налагоджений випуск як власних колісних тракторів, так і складання китайських марок. Підприємства з виробництва деталей і запасних частин для тракторів розташовані в Кременчуку, Одесі, Білій Церкві.

Машини для сільського господарства виробляють у Дніпрі, Тернополі, Олександрії (зернозбиральні комбайни), Одесі (ґрунтообробні машини) [5] (рис. 1).

Поміж найбільш продуктивних провідних підприємств сільськогосподарського машинобудування до речно виділити ПАТ "Уманьферммаш" (ґрунтообробна техніка), ПАТ "Бердянський Агротехсервіс" (жатки для збирання соняшника, роторні косарки, зернонавантажувачі), ПрАТ "Вінницький дослідний завод", ТОВ "Велес Агро" (виробництво ґрунтообробної та посівної техніки), ПАТ "Гідросила" (гідравлічні системи), ТОВ "Техна" та ін.

Типовими представниками неефективних підприємств є ПАТ "Шепетівський завод культиваторів", ПАТ "Кам'янець-Подільськільмаш", ПАТ "Старокостянтинівський Міжрайагropостач", ПАТ "Ізяславський Агropостач", ПАТ "Шепетівський Агropеспечпостач", і цей список можна продовжувати.

До кінця XX ст. вітчизняне машинобудування практично припинило виробництво устаткування для зернопродуктового підкомплексу. Разом із тим в Україні з'явилися фірми, що освоюють зарубіжні технологічні досягнення при реконструкції та новому будівництві [9].

Рис. 1. Центри виробництва продукції сільськогосподарського машинобудування для зернового господарства [5]

Набуття Україною політичної незалежності призвело до масштабних і глибоких змін у всіх сферах українського суспільства, у тому числі й виробництві техніки для агропромислового комплексу.

Зміна форми господарювання в аграрному секторі та механізмів постачання сільськогосподарської техніки

стали причиною погіршення стану вітчизняного сільськогосподарського машинобудування в цілому та зернопродуктового комплексу України, зокрема. Це підтверджується даними щодо виробництва сільськогосподарської техніки для зернового господарства (табл. 1).

Таблиця 1. Виробництво сільськогосподарської техніки для зернового господарства (тис. шт.)

С/г техніка	Роки	1990	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Плуги		89	3,1	4,7	3,6	13,1	2,4	1,8	0,6	2,1
Культиватори		13,4	8	5,47	7,9	4,7	4,4	3,5	3,4	3,7
Сівалки		57,1	11,3	2,8	4,9	2,7	3,6	3	2,1	4,4
Трактори		106	5,5	5,2	6,8	5,3	4,3	4,1	1,4	1,8
Зернозбиральні комбайни		5,4	0,3	0,9	0,3	0,06	0,07	0,07	0,1	0,2
Борони дискові		2	4,5	4,8	7,4	1,6	1,9	2	2,2	2,8
Борони зубові		7	20,4	5,5	11,1	7,5	7,8	7,9	5,8	8,7

*За даними Державної служби статистики [12, 14–21].

Аналізуючи дані, наведені в табл. 1, можна зробити висновок, що галузь машинобудування для зернового господарства на сучасному етапі характеризується такими показниками:

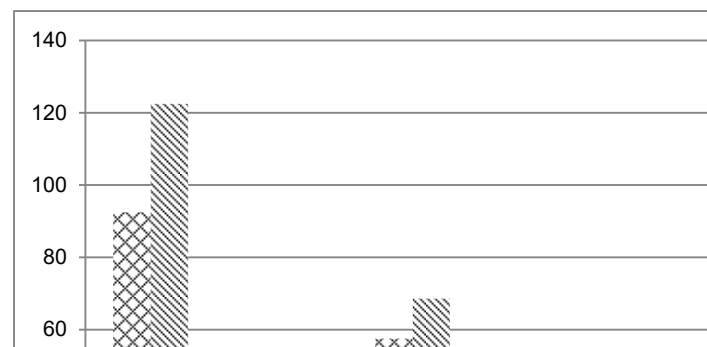
- після 1990 р. виробництво всієї продукції скоротилося від 2 (стосовно культиваторів) до 20 разів (щодо тракторів);
- позитивні темпи зростання виробництва продукції спостерігаються лише з 2011 р. відносно культиваторів і тракторів;
- поступово, але незначними темпами, відновлюється виробництво сівалок і борон дискових. Випуск даних видів промислової продукції зростає;
- виробництво плугів у 2012 р. збільшилось більш ніж у чотири рази, але, починаючи з 2013 р., обсяги випуску зменшувались (у 2015 р. порівняно з 2012 р. – у 6 разів);
- виробництво всієї техніки вже з 2012 р. значними темпами уповільнилось;

- виробництво окремих, але водночас важливих, видів техніки майже припинилось. Так, в Україні залишилась незначна кількість підприємств, які виготовляють борони зубові, зернозбиральні комбайни;

- уже з 2015 р. вітчизняне сільськогосподарське машинобудування для зернового підкомплексу поступово почало відроджуватись.

Наразі в Україні спостерігається збільшення виробництва сільськогосподарської техніки й обладнання для зернового господарства.

Позитивна тенденція до збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва протягом останніх років зумовила зростання попиту аграріїв на сільськогосподарську техніку для зернового господарства українського виробництва, що, у свою чергу, стало сильним поштовхом як для розвитку самого ринку техніки в цілому, так і для вітчизняного сільськогосподарського машинобудування, а також викликало пошук імпорту необхідної продукції від провідних світових компаній (рис. 2).

Рис. 2. Імпорт продукції сільськогосподарського машинобудування (зазначені країни походження с/г техніки) [13]

Виробники сільськогосподарської продукції, на жаль, надають пріоритетне місце техніці іноземного виробництва. На сьогодні на ринку сільськогосподарської техніки частка машин вітчизняного виробництва становить близько 17,2 %. Як свідчать дані, у 2015 р. було придбано сільськогосподарської техніки на суму 6,8 млрд грн, із них 5,6 млрд грн становила іноземна техніка.

Купівля провідних видів сільськогосподарської техніки для зернового господарства становить 3–5 % від наявних, у той час як для звичайного відтворення комбайно-тракторного парку потрібно кожен рік закупувати 8–12 %.

Українське виробництво, попри зростання у 2016 р. на 18 % порівняно з 2015 р., поки не в змозі покрити попит на цю техніку з боку зерновиробників. 80 % внутрішнього ринку тракторів займає імпорт.

Сформований у кризових 2014–2015 рр., попит на зернозбиральну техніку став спонукою до збільшення закупівель техніки у 2016 р. з початком відновлення національної економіки та стабілізацією валютного ринку. Цей процес також супроводжується збільшенням імпорту [25].

За 2017 р. до України було імпортовано на суму \$ 305,274 млн. Порівняно з 2016 р. це майже на 25 % більше [6].

Імпорт зріс, незважаючи на програму компенсації, за якою фермерам компенсували 20 % від вартості придбаної сільськогосподарської техніки українського виробництва. Станом на 1 жовтня 2017 р. 96 аграрних підприємств отримали компенсацію на суму 11,58 млн грн за придбані ними 149 одиниць української сільгосптехніки. Це лише 2,3 % із 550 млн грн, виділених у державному бюджеті 2017 р. на програму часткової компенсації.

За даними Мінагрополітики, програму використали сільгоспвиробники з південних областей України: 39 підприємств закупили 56 одиниць техніки на суму 24,9 млн грн. 24 підприємства із центральних областей придбали 35 одиниць техніки й обладнання на 10,3 млн грн. 14 сільгосппідприємств на сході придбали 29 одиниць нової техніки на суму 11,2 млн грн. У Західній Україні 12 агропідприємств закупили 19 одиниць вітчизняної техніки на суму 8,5 млн грн [5].

Більшість сільськогосподарських виробників вибирають високі технології. Однак говорити про високотехнологічних українських виробників занадто рано. Тому більшість аграріїв використовують зарубіжну сільськогосподарську техніку, яка не покрита програмою компенсації на 20 %.

Сьогодні в Україні спостерігається великий відкладений попит на сільгосптехніку для зерновиробництва.

Особливо критична ситуація склалася із тракторами, які є невід'ємною частиною більшості виробничих

процесів у рослинництві. Тракторна техніка в українських господарствах відпрацювала свій термін і вимагає заміни. Станом на 2016 р., за різними підрахунками, понад 75 % тракторів було за межами амортизаційного й економічно доцільного терміну експлуатації.

Ситуація обтяжується тим, що популярність української техніки зменшується. Якщо у 2004 р. 80 % продажів сільськогосподарської техніки припадало на заводи України та країн СНД, то тепер їх відсоток не перевищує 20. Імпорт закордонної зернозбиральної техніки в Україну продовжує зростати. За даними митної статистики, якщо за весь 2015 р. було завезено тракторів на \$ 229,9 млн, то за дев'ять місяців 2016 р. – на \$ 424,7 млн, комбайнів – на \$ 106,6 млн та \$ 218,3 млн, відповідно [1].

Щодо тракторів, то у 2016 р. експорт тракторів зменшився на 42 % порівняно з 2015 р. Через фінансові й організаційні складнощі у 2016 р. змушене було призупинити свою діяльність одне з найбільших підприємств галузі – Харківський тракторний завод. Зараз підприємство знову працює [1].

Узагалі ринок сільськогосподарської техніки в Україні ще замало насичений. В Україні практично немає жодного господарства – ні великого, ні малого, – де достатньо необхідної техніки. За деякими оцінками, забезпеченість нею становить 50–70 %. Отже, техніка використовується більше за норму та швидше псується (рис. 3).

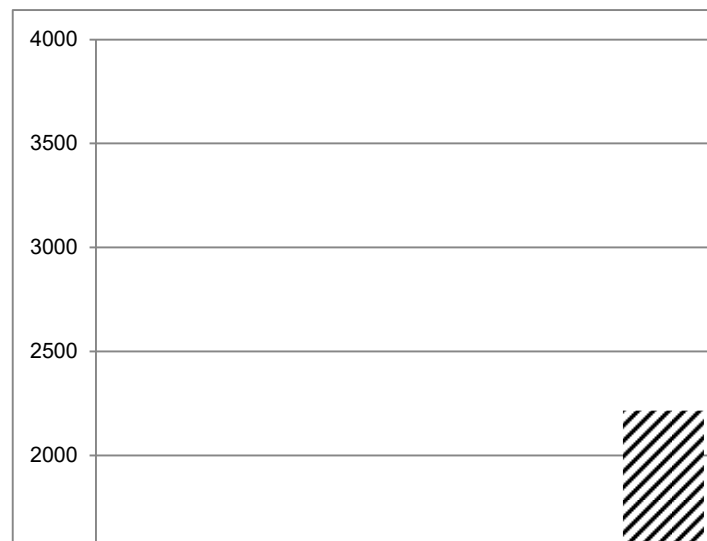

Рис. 3. Обсяг і структура купівлі сільськогосподарськими підприємствами нової сільськогосподарської техніки для зернового господарства у 2016 р. [15]

Приблизно 34 % зернозбиральної техніки є зношеною, застарілою та потребує заміни.

Зменшення кількості тракторів і зростання навантаження на один трактор та їх середньої потужності відбувається й у країнах Західної Європи та Америки, але з меншою динамікою.

З 1991 р. тракторний парк України зменшився у 3,8 раза на кінець 2014 р. [4].

Подібна тенденція зберігається на ринку зернозбиральних комбайнів із 1991 р. по 2014 р. – навантаження на 1 комбайн збільшилось у 2 рази – з 125 до 250 га посівної площі зернових. Що стосується кукурудзозбиральних комбайнів, то кількість їх зменшилась майже у вісім разів. Хоча в цій групі техніки їх зменшення обумовлене не скороченням посівних площ кукурудзи, а універсальністю зернових комбайнів, що можуть працювати на збиранні кукурудзи [9] (рис. 4).

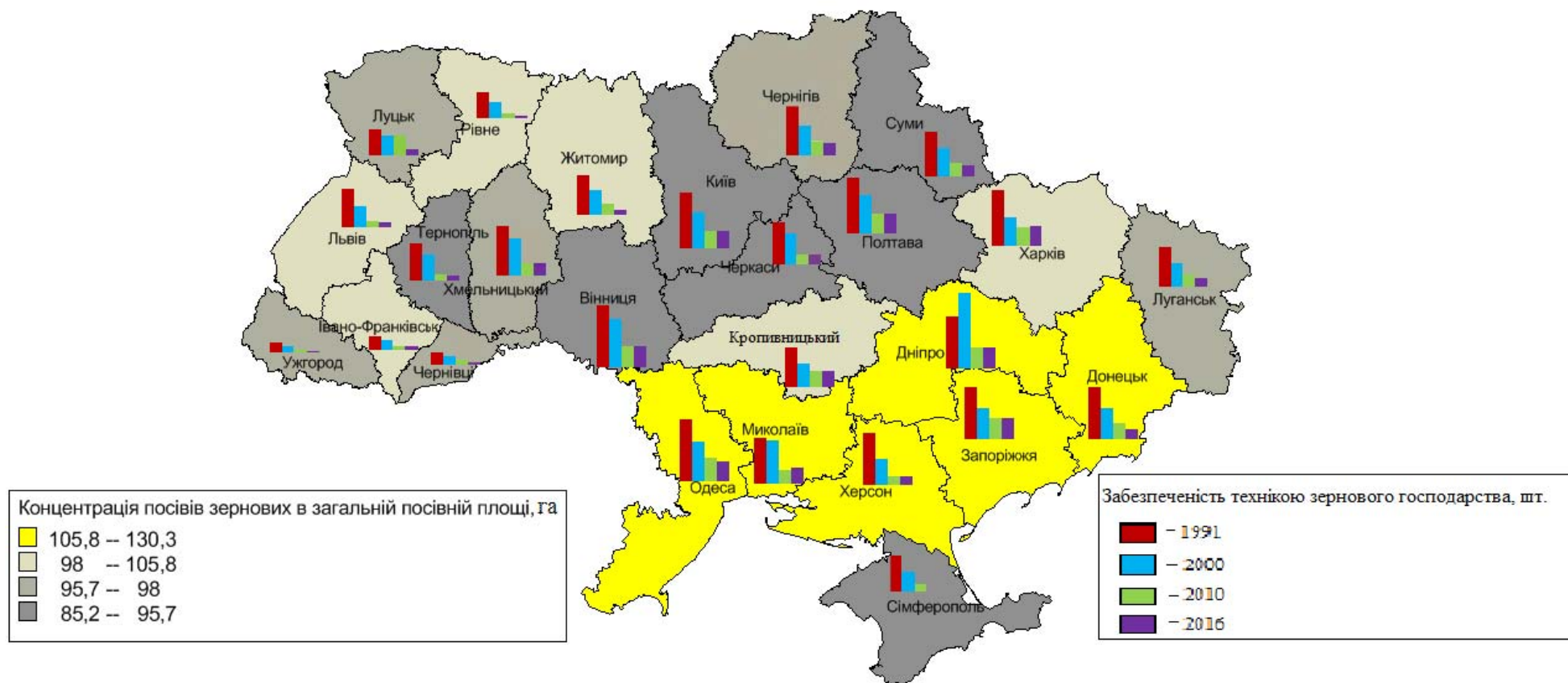

Рис. 4. Концентрація посівів зернових у загальній посівній площі та забезпеченість технікою зернового господарства [11, 21]

Розглядаючи теперішній стан і тенденції українсько-го сільськогосподарського машинобудування, було виявлено поділ підприємств сільськогосподарського машинобудування на підприємства, які вдосконалюють свою продукцію, і неефективні, що не поліпшують свою діяльність, і встановлено їх істотний поділ на основні підприємства, які змогли своєчасно оновити виробництво, і непродуктивні підприємства, які продовжили діяти за принципом інерційності.

Основні тенденції в сучасній галузі сільськогосподарського машинобудування показали, що в Україні існують підприємства, здатні виробляти високотехнологічне обладнання, яке затребуване як на внутрішньому ринку, так і за кордоном, однак для більш активного розвитку їм не вистачає певного інвестиційного поштовху.

Висновки. Проведений аналіз розвитку виробництва сільськогосподарської техніки для зернового господарства в Україні за часів незалежності показує, що до 1991 р. Україна була одним з найбільших виробників сільськогосподарської техніки, але в 90-ті рр. ситуація в Україні призвела до масштабних і глибоких змін у всіх галузях машинобудування, у тому числі й виробництві техніки для агропромислового комплексу.

Більшість виробничих підприємств розвалились або суттєво скоротили свої обсяги. Зазначимо, що за роки незалежності українська техніка дуже відстала технологічно від закордонних аналогів.

Стан парку зернозбиральної техніки України є критично зношеним, тому що середній термін служби обладнання і техніки та виробничих потужностей у своїй більшості у два рази перевищив нормативний.

Сучасний парк зернозбиральної техніки нараховує близько 500 тис. одиниць машин і обладнання. Що стоюється зернозбиральних комбайнів, то парк такої техніки нараховує понад 50 тис. шт.

Таким чином, зараз необхідно налагоджувати випуск техніки та комплектуючих усередині країни, збільшити асортимент, поліпшити якість продукції й підвищити конкурентоспроможність на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Аграрне інформаційне агентство Agravery, 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/ukrainski-agrarii-zabezpeceni-osnovnimi-vidami-silgospstehniki-lise-na-50>
2. Агропортал "Пропозиція" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://propozitsiya.com.ua/populyarnost-otchestvennoy-tehniki-postepenno-umenshaetsya-ekspert>
3. Анненков І. О. Розвиток сільськогосподарського машинобудування України (Питання періодизації) [Електронний ресурс] / І. О. Анненков // Історія науки і біографістика. – 2009. – Вип. 1. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2009-1/09.pdf>
4. Антощенко В. М. Огляд ринка сільськогосподарської техніки для підприємств АПК України / В. М. Антощенко, Р. В. Антощенко // Вісник ХНТУСГ. – Харків. – Вип. 124. – Т. 2. – С. 15–16.
5. Біржа сільгосптехніки Traktorist.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://traktorist.ua/articles/116-made-in-ukraine-malovidomivirobniki-silgospstehniki-na-yakih-var-to-zvernuti-uvagu>
6. Войнаренко М. П. Прикладні засади інвестування підприємств сільськогосподарського машинобудування [Електронний ресурс] / М. П. Войнаренко // Ефективна економіка. – 2017. – Режим доступу : <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5523>
7. Горошкова, Л. А. Сучасний стан розвитку регіонального сільськогосподарського машинобудування в Україні / Л. А. Горошкова, В. П. Волков, І. О. Карбівничий // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. праць / ДВНЗ "ПДТУ". – Маріуполь, 2016. – Вип. 14. – С. 77–83.
8. Інтернет-видання "Народний Кореспондент" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nk.org.ua/ekonomika/ukraina-byivshuyujitnitsu-sssr-v-oon-priznali-golodayushey-stranoy-132386>
9. Лебедєв К. А. Інвестиційне забезпечення розвитку матеріально-технічної бази зернопродуктового підкомплексу / К. А. Лебедєв // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С. 84–88.
10. Надтока О. Ф. Посібник для загальноосвітніх навчальних закладів / О. Ф. Надтока, О. М. Топузов. – К. : Вид. "Оріон", 2017. – С. 137.
11. Про виробництво в 1990-1995 роках малогабаритних тракторів Т-08 і сільськогосподарських знарядь до них для особистих підсобних господарств громадян і сімейного орендного підряду : Постанова від

2 серпня 1989 р. N 207 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/207-89-%D0%BF>

12. Про збільшення виробництва кормового люпину в господарствах Української РСР : Постанова від 09.12.1985 №428 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/428-85-p

13. Сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/ms/f3>

14. Статистичний збірник за 2005 рік // Держ. служба статистики України. – К., 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Україна у цифрах"

15. Статистичний збірник за 2010 рік // Держ. служба статистики України. – К., 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Україна у цифрах"

16. Статистичний збірник за 2014 рік // Держ. служба статистики України. – Київ: 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Україна у цифрах"

17. Статистичний збірник за 2015 рік // Держ. служба статистики України. – К., 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Україна у цифрах"

18. Статистичний збірник за 2016 рік // Держ. служба статистики України. – К., 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Україна у цифрах"

19. Статистичний збірник "Сільське господарство України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eurowine.com.ua/minisites/fermerhouse/node/374>

20. Статистичний збірник "Сільське господарство України, 2014 рік". – К., 2015.

21. Статистичний щорічник за 2011 р. // Держ. служба статистики України. – К., 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.oneu.edu.ua/files/StatSchorichnyk%20Ukrainy%202012.pdf>

22. Хома І. Б. Стратегічні напрями розвитку підприємств машинобудування для агропромислового комплексу / І. Б. Хома, В. Б. Горбань, Г. А. Лех // Наук. вісн. Нац. лісотехн. ун-ту України : зб. наук.-техн. пр. – Львів, 2008. – Вип. 18.1. – С. 204–211.

23. Шульга І. Сільськогосподарське машинобудування в умовах глобалізації / І. Шульга // Економічний аналіз. – 2013. – Вип. 12. – Ч. 1. – С. 140–144.

References:

1. Agricultural Agravery News Agency, 2018 – Access mode: <http://agravery.com/en/posts/show/ukrainski-agrarii-zabezpeceni-osnovnimi-vidami-silgospstehniki-lise-na-50>
2. Agroportal "Proposal" [Electronic resource] – Mode of access to the resource: <http://propozitsiya.com.ua/populyarnost-otchestvennoy-tehniki-postepenno-umenshaetsya-ekspert>
3. Annenkov I.O. Development of Agricultural Machinery of Ukraine (Periodization Questions) / [Electronic resource] / I.O. Annenkov // History of science and biography. – 2009. – Vip. 1. – Mode of access: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2009-1/09.pdf>
4. Antoshchenkov V.M. Market review of agricultural machinery for enterprises of agroindustrial complex of Ukraine / V.M. Antoshchenkov, R.V. Antoshchenkov // Bulletin of the KhNTUSG. – Kharkiv – Whip 124. – Volume 2. – P. 15-16.
5. Agricultural machinery market Traktorist.ua [Electronic resource] – Resource access regime: <https://traktorist.ua/articles/116-made-in-ukraine-malovidomivirobniki-silgospstehniki-na-yakih-var-to-zvernuti-uvagu>
6. Voynarenko M.P. Applied Fundamentals of Investing in Agricultural Machine-Building Enterprises / MP Voynarenko // Effective economy. – 2017 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5523>
7. Goroshkova L.A. Modern state of development of regional agricultural machinery in Ukraine / L.A. Goroshkova, V.P. Volkov, I.O. Karbivnichiy // Theoretical and practical aspects of economics and intellectual: a collection of scientific works / DIVNZ " PDTU ". – Mariupol, 2016. – Vip. 14. – P. 77-83.
8. Internet publication "People's Correspondent" [Electronic resource] – Mode of access to the resource: <http://nk.org.ua/ekonomika/ukraina-byivshuyujitnitsu-sssr-v-oon-priznali-golodayushey-stranoy-132386>
9. Lebedev, K. A. Investment support for the development of the material and technical basis of the grain product subcomplex / K. A. Lebedev // Economy of the agroindustrial complex. – 2009. – No. 8. – P. 84-88.
10. Nadтока O.F., Topuzov O.M. A Manual for General Education Institutions. – Kyiv: View. Orion, 2017. – 208 pp. – p. 137.
11. About the production in 1990-1995 small tractors T-08 and agricultural implements for them for personal subsidiary households and family lease: Resolution of August 2, 1989 N 207 // [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/207-89-%D0%BF>
12. On the increase of production of feed lupine in farms of the Ukrainian SSR: Resolution dated December 9, 1985 № 428 // [Electronic resource]. – Access mode: zakon.rada.gov.ua/go/428-85-p
13. Website of the State fiscal service of Ukraine [Electronic resource] – Mode of access to the resource: <http://sfs.gov.ua/ms/f3>
14. Statistical collection for 2005 [Electronic resource] / / State. Statistics Service of Ukraine. – Kyiv: 2006. – Mode of access: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Ukraine in figures"

15. Statistical collection for 2010 [Electronic resource] // State. Statistics Service of Ukraine. – Kyiv, 2011. – Access mode: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Ukraine in figures"
16. Statistical collection for 2014 [Electronic resource] // State. Statistics Service of Ukraine. – Kyiv, 2015. – Access Mode: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – Ukraine in Figures
17. Statistical collection for 2015 [Electronic resource] // State. Statistics Service of Ukraine. – Kyiv, 2016. – Mode of access: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Ukraine in figures"
18. Statistical collection for 2016 [Electronic resource] // State. Statistics Service of Ukraine. – Kyiv, 2017. – Mode of access: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm – "Ukraine in figures"
19. Statistical collection "Agriculture of Ukraine" [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eurowine.com.ua/minisites/fermerhouse/node/374>

20. Statistical collection. Agriculture of Ukraine, 2014.- К., 2015. – P. 188.
21. Statistical Yearbook for 2011 [Electronic resource] // State. Statistics Service of Ukraine. – Kyiv, 2012. – Access mode: <http://library.oneu.edu.ua/files/StatSchorichnyk%20Ukrainy%202012.pdf>
22. Khoma I. B. Strategic directions of development of mechanical engineering enterprises for the agro-industrial complex [Text] / I. B. Khoma, V. B. Borban, G. A. Lekh // Scientific herald of the National Forestry University of Ukraine: Sb. Sci.-Tech. pr. – Lviv, 2008. – Вип. 18.1. – P. 204-211.
23. Shulga I. Agricultural machine-building in the conditions of globalization / I. Shulga // Economic analysis. Issue 12. Part 1. – 2013. – p. 140-144.

Надійшла до редколегії 14.05.18

А. Карпенко, студ.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ТЕХНИКИ ДЛЯ ЗЕРНОВОГО ХОЗЯЙСТВА В УКРАИНЕ ВО ВРЕМЕНА НЕЗАВИСИМОСТИ

Проанализированы тенденции развития сельскохозяйственного машиностроения. Особое внимание было уделено анализу особенностей развития производства сельскохозяйственной техники для зернового хозяйства и отражены тенденции изменения в современном состоянии отрасли. Установлено, что сельскохозяйственное машиностроение Украины постепенно начало возрождаться. Полученные результаты анализа развития производства сельскохозяйственной техники для зернового хозяйства позволили сделать вывод, что именно инвестиционные ресурсы смогут вывести сельскохозяйственное машиностроение, а именно производство техники для зернового хозяйства, из кризиса. Оценен объем импорта сельскохозяйственной продукции. Важное место в аналитическом исследовании занимает оценка обеспеченности техникой зернового хозяйства. Сформулированы основные задачи предприятий по производству сельскохозяйственной техники для зерновой отрасли.

Ключевые слова: сельское хозяйство, сельскохозяйственная техника, зерновой комплекс, зерноуборочная техника.

O. Karpenko, Stud.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL MACHINERY PRODUCTION FOR GRAIN GROWING IN UKRAINE DURING INDEPENDENCE

In the article the research of tendencies of development of agricultural mechanical engineering is conducted. Particular attention was paid to analyzing the peculiarities of the development of agricultural machinery production for grain farming and the trends in the current state of the industry. It was established that the agricultural machinery industry of Ukraine gradually began to revive. The results of the analysis of the development of the production of agricultural machinery for grain farming have made it possible to conclude that it is precisely the investment resources that will lead to the emergence of agricultural machinery, namely the production of machinery for grain production, from the crisis. The volume of import of agricultural products is estimated. An important place in the work is the assessment of the availability of grain machinery. The paper formulates the main tasks of enterprises for the production of agricultural machinery for the grain industry. The agrarian sector for Ukraine has always been one of the priority areas of both foreign economic and domestic economic development. Almost in all countries of the world now focus on the development of the agro-industrial complex, because the problem of providing the world's population with food is extremely relevant. Ukraine has great prospects in this direction. But they are based primarily on the very high fertility of the soil that our state has. Ukraine has favorable weather and climatic conditions and historically inherited experience of our country's population to produce food, work on the ground. Thanks to these factors, Ukraine was originally called the world's breadbasket. Cereal product complex is one of the largest and most important in all agro-industrial complex of Ukraine. It is an important part of the agricultural complex. The development of the grain economy not only provides the population with grain products, but also can stabilize the socio-economic situation in the country. During the entire period of development of society in the territory of our state, much attention was paid to increasing the yield of grain. It is also possible to achieve an increase in gross collections of grain through the improvement of tools. That is why the development of the agricultural machinery industry can be considered the longest of all the well-known fields of machine building [2], since the production of machinery for the grain-product complex is one of the important components of the grain industry in general. Machine-building enterprises for the grain-product complex are located in the main grain areas. The development of the production of machinery in the grain-harvesting complex in Ukraine after the election of its independence has undergone significant changes, and the problem of the production of certain types of grain machinery has become very acute.

Keywords: agriculture, agricultural machinery, grain subcomplex, grain harvesting machinery.

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2018.70.27>
УДК 911.3

І. Кислицька, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В АГРОБІЗНЕС УКРАЇНИ

Визначено зміст і здійснено розмежування таких понять, як агробізнес, агропромисловий комплекс, аграрна сфера (галузь, сектор), сільське господарство. Окреслено існуючі проблеми статистичного обліку іноземних інвестицій в агробізнес. Проведено ретроспективний аналіз іноземного інвестування в аграрний бізнес України. Здійснено оцінювання сучасних тенденцій іноземного інвестування в аграрний бізнес України. Розглянуто структуру іноземних інвестицій в аграрний бізнес. Подано територіальні особливості фінансових надходжень від іноземних інвесторів в український агробізнес. Запропоновано заходи зростання та поліпшення структури іноземних інвестицій в агробізнес України як на державному, так і на корпоративному рівнях.

Ключові слова: агробізнес, агропромисловий комплекс, аграрна сфера, сільське господарство, прямі іноземні інвестиції.

Постановка проблеми. Незважаючи на становлення глобального постіндустріального суспільства та зростання інформаційного сектору в економіці провідних країн світу, аграрна сфера лишається стратегічним базисом економічного розвитку України, адже формує

суттєву частину ВВП країни та бюджетних надходжень, стабілізує соціальну політику держави. Агробізнес, поряд із ІТ-сектором, для України є рушійною силою стабілізації економічного розвитку, посилення експортного потенціалу та зміцнення національної конкурентоспро-